

Inhoud

Inleiding 11

1 Europa en de klassieke Oudheid 19

Mythologie en etymologie 19

De grenzen 20

Grieken en Perzen 21

Europa en Azië: klimaat en politiek 22

Vervaging van de tegenstellingen 25

Uitbreiding van de geografische kennis 25

2 Europa en de bijbel 29

Europa en de kerkvaders 31

Europa en Noachs zonen in kaart 35

3 Europa en de Middeleeuwen 42

Karel de Grote: koning en vader van Europa? 42

De opkomst van de Latijnse christenheid 44

De oudste kaart van Europa 48

Een groeiend zelfbewustzijn in het westen 53

4 Europa en het christendom 55

De identificatie van Europa met christendom 55

Het christendom op de wereldkaart 58

De invloed van het humanisme 61
Reformatie en Contrareformatie 65

5 De vorsten van Europa en het evenwicht der machten 67

De balans in de zestiende eeuw 69
De balans in de zeventiende eeuw 71
De balans in de achttiende eeuw 75

6 Uitbeeldingen van Europa 78

De expansie van Europa 78
Europa in de moderne cartografie 79
Het gekroond Europa 85

7 De beschaving van Europa 102

Montesquieu 102
Voltaire 105
Adam Smith 108
Het begrip 'culture' 109
Het woord 'civilisation' 112
Europese beschaving 113

8 Tegenstellingen omtrent Europa (1789-1848) 115

Revolutionaire ideeën en nostalgische bespiegelingen 115

Napoleon en het nieuwe Europa 121
De historische fundering van Europa 123
Europa christiana 124
Europa volgens de Heilige Alliantie 125
Europa volgens liberalen 127
Europa volgens democraten 132

- 9 Europa in de greep van het nationalisme
(1848-1914) 136
- 10 De Eerste Wereldoorlog en de herordening
van Europa 142
    Het verlies 144
    De vrede van Versailles 146
- 11 Tussen de wereldoorlogen:
Europese Unie en Europese geest 150
    De mislukte Europese Unie 151
    De verheven Europese geest 153
- 12 De Tweede Wereldoorlog en het nieuwe begin 160
    Het verlies 162
    Het nieuwe begin 163
    Het Europa van de toekomst 163
- 13 Europa als politiek-economisch bouwwerk 166
Jean Monnet en de Gemeenschap van Kolen en Staal (1950) 166
    Europa als Economische Gemeenschap (1957) 169
    Europese cultuur en Europese identiteit 171
- 14 Europa in stroomversnelling 177
    Het verdrag van Maastricht (1992) 178
    De monetaire unie: de introductie van de euro 180
    Europa als ruimte van onderwijs en onderzoek 183
        Europees cultuurbeleid 186
        De Europese constitutie 188
        Uitbreiding 192

15 Europa: markt, superstaat of experiment? 195

- Europa als markt 197
- Europa als superstaat 202
- Europa als experiment 209

16 Europa in de wereld 213

- Lessen van Venus 214
- Globalisering en reactie 217
- Europa als voorbeeld 220
- Europa en de ander 224
- Vooruitgaan en samenwerken 226

Noten 229

Overzicht van belangrijke gebeurtenissen
sinds 1914 246

Actuele informatie over de Europese Unie 258

Verantwoording 259

Lijst van afbeeldingen 260

Kaarten 263

- 1 Griekse en Fenicische steden en nederzettingen
(zesde eeuw v.Chr.)
- 2 Het rijk van Alexander de Grote (336-323 v.Chr.)
- 3 Het Romeinse Rijk en provincies (tweede eeuw n.Chr.)
- 4 Verspreiding van het christendom in het Romeinse Rijk
(vierde eeuw)
- 5 De Arabische expansie (rond 750)

- 6 Het rijk van Karel de Grote (rond 800)
- 7 Europa in de elfde eeuw
- 8 Europa in de vijftiende eeuw
- 9 Het rijk van Karel v
- 10 Europa in 1720
- 11 Het rijk van Napoleon
- 12 Europa in 1815
- 13 Europa 1850-1914
- 14 Europa na de Eerste Wereldoorlog
- 15 Het rijk van Hitler (1939-1942)
- 16 Het IJzeren Gordijn
- 17 De Europese Unie

Register 283